

[https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-32\(61\)-347-363](https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-32(61)-347-363)

УДК 351 : 004.08 : 37.07

Піддубна Лариса Петрівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

<https://orcid.org/0000-0002-7853-7575>

lpiddubna@gmail.com

Піддубний Олег Миколайович,

аспірант кафедри
публічного управління та проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

<https://orcid.org/0009-0000-0466-5606>

OPiddubny@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ

Анотація. Статтю присвячено актуальному питанню формування державної політики стимулювання розвитку та безпечного використання технологій штучного інтелекту в одній з важливих сфер людської діяльності – освіті. Сьогодні в Україні формується система нормативно-правових та інструктивно-методичних документів, які покликані, з одного боку, стимулювати розвиток і розширити сфери застосування передової технології, яка в останні роки отримала потужний поштовх розвитку у світі, а з іншого – врегулювати правові, етичні, моральні та безпекові умови використання технологій штучного інтелекту у практичній діяльності, оскільки вони належать до сфери високих ризиків. Досліджуючи нормативно-методичні документи, які розроблені Урядом України та врегульовують питання сприяння розвитку, розповсюдженню й використанню систем штучного інтелекту та спрямовані на забезпечення відповідального користування системами ШІ в освітній діяльності, авторами розглянуті засади щодо формування державної політики безпечного використання ШІ у сфері освіти. У ході досягнення поставленої у статті мети було розглянуто наступні питання: дослідження прийнятих в Україні нормативно-правових та інструктивно-

методичних документів, які врегульовують питання сприяння розвитку, розповсюдженню й безпечному використанню систем штучного інтелекту; проаналізовано основні позиції розроблених МОН України та Мінцифри України «Інструктивно-методичних рекомендацій щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти»; розроблені окремі пропозиції щодо формування цілісної державної політики сприяння впровадженню та безпечного використання ШІ в діяльності закладів освіти України.

Ключові слова: формування державної політики; технології ШІ в освіті; безпечне використання ШІ; нормативно-правові документи; інструктивно-методичні документи.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми / Statement of the problem. Штучний інтелект (ШІ) в останні роки перетворюється з просто модного слова на важливий інструмент, важливий компонент повсякденного життя, в тому числі у сфері освіти та науки. За його допомогою відкриваються нові можливості, нові горизонти для навчання різних верств та різних вікових груп населення країни, що важливо, у найвіддаленіших регіонах держави, безумовно, при наявності Інтернету. Поряд з цим, відбувається використання передових технологій при проведенні наукових досліджень, обміні отриманою науковцями інформацією, поширенням зв'язків між дослідниками як всередині країни, та і за її межами, що врешті решт сприяє формуванню й розвитку конкурентоспроможного персоналу та побудови його кар'єри, наповненої новими знаннями, вміннями й компетенціями. Узагалі під впливом штучного інтелекту змінюється світ, а система освіти не те, що не є винятком, а стоїть на передових рубежах застосування штучного інтелекту у практичній діяльності. Освіта – одна з галузей, де має сформуватися цілісна програма навчання як викладачів, так і здобувачів освіти, безпечному використанню інноваційної технології, освоєння всіх особливостей роботи зі штучним інтелектом. Зазначимо, що сьогодні відбувається швидкий рух від віртуальних помічників, таких як Siri та Alexa, до використання штучного інтелекту у більш складних видах діяльності, процесах та окремих операціях.

Водночас ШІ став ефективним інструментом для розв'язування проблем в освіті, прискорення прогресу на шляху до досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР) суспільства [1], зокрема впровадження у повсякденне життя ЦСР-4, тобто розбудову якісної освіти [2]. Завдяки своїй здатності збирати й

аналізувати дані, поряд з підготовкою якісного освітнього контенту, ШІ може інформувати викладачів про залученість, ступінь залученості здобувачів освіти до освітнього процесу, показувати прогрес у навчанні, та зростання на цій основі суспільного рівня життя й добробуту окремого громадянина. Крім того, маючи вбудовані цифрові додатки та інструменти, він дозволяє взаємодіяти здобувача освіти з учителем, викладачем, наставником, консультантом та індивідуально контролювати навчальний прогрес.

Однак, відповідно до Регламенту Європейського Союзу про штучний інтелект (англ. *AI Act*), освітнє застосування технологій штучного інтелекту належить до сфери високих ризиків [3], тому державне регулювання використання ШІ та врахування при цьому його викликів і ризиків в освітньому процесі набуває актуальності й важливості, особливо якщо врахувати, що саме в цій сфері закладається на все подальше життя людини уміння працювати з цією прогресивною, але доволі ризикованою технологією, використовувати її керуючись відповідними етичними та моральними принципами, запобігаючи ризиковому використанню даної технології.

Аналіз (основних) останніх досліджень і публікацій / Analysis of (major) recent research and publications. Окремі питання впровадження й використання технологій систем штучного інтелекту в закладах освіти розглядались українськими та іноземними вченими і практиками. Серед провідних науковців світового рівня слід назвати наступних авторів: С. Баумер, А. Карневал, Т. Корбет, С. Думареск, Х. Фірман та інші. На сьогодні українські вчені активно досліджують технології ШІ в освітньому процесі. Особливу увагу приділяють використанню систем ШІ у процесі навчання, досліджуються впровадження та розвиток інноваційних підходів у освітній діяльності. Ці питання знайшли відображення у працях: В. Бикова, у яких йдеться про створення національної системи відкритої освіти, що передбачає також відповідну інноваційну діяльність; О. Глазунової, у працях якої висвітлено теоретичні та методичні засади використання дистанційних технологій в освітньому процесі, розглянуто можливості сучасних ІКТ-технологій та запропоновано системи оцінювання якості електронного навчання у закладах вищої освіти (ЗВО); О. Коновала, який зосередився на дослідженнях теоретико-методичних основ вдосконалення системи освіти; Т. Крамаренко, Н. Кіяновської, Н. Рашевської, С. Семерікова, які зупинилися на аналізі досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення здобувачами освіти окремих дисциплін; І. Громової, Н. Мартинюк, О. Шевченко, О. Лисенко, А. Солодкова, Л. Полякової, Т. Чепіль, які присвятили свої праці дослідженню особливостей використання технологій штучного інтелекту в підготовці майбутніх учителів, М. Мар'єнко зосередила увагу на вивченні питань професійного розвитку педагогічних

кадрів в умовах проєктування і використання відкритого освітнього середовища з елементами штучного інтелекту; А. Коломієць, О. Кушнір розширили своє дослідження та охопили питання використання штучного інтелекту не лише в освітній діяльності, а й у науковій сфері.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою даної статті є на основі дослідження нормативно методичних документів, які розроблені Урядом України та врегульовують питання сприяння розвитку, розповсюдженню й використанню систем штучного інтелекту та спрямовані на забезпечення відповідального користування системами ШІ в освітній діяльності, розглянути засади щодо формування державної політики безпечного використання ШІ у сфері освіти.

У ході досягнення поставленої мети були вирішені наступні **завдання**:

1. Дослідження прийнятих в Україні нормативно-правових документів, які врегульовують питання сприяння розвитку, розповсюдженню й безпечному використанню систем штучного інтелекту.

2. Аналіз розроблених МОН України та Мінцифри України «Інструктивно-методичних рекомендацій щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти».

3. Розробка пропозицій щодо формування державної політики сприяння впровадженню та безпечного використання ШІ у діяльності закладів освіти України.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ / THEORETICAL FRAMEWORK

Теоретичними засадами дослідження формування державної політики безпечного використання ШІ в освіті є закони, закономірності, принципи, категорії, механізми, моделі впровадження в освітній процес систем технологій штучного інтелекту.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У ході проведення дослідження використані методи емпіричного дослідження, а саме: спостереження, порівняння, моніторинг; методи теоретичного дослідження: сходження від абстрактного до конкретного, формалізація; загальні методи: абстрагування та конкретизація, аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, а також спеціальні методи.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Виходячи з розуміння, що штучний інтелект не тільки потужна технологія, яка впливає на всі сфери людської діяльності, але несе в собі потужні ризики та виклики, в Україні, починаючи з 2020 року вже прийнято на державному рівні або підготовлені провідними фахівцями на замовлення держави кілька документів, які покликані врегулювати ці процеси. Зокрема, серед таких документів слід зазначити наступні:

- «Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р [4];
- «Концепція державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2024 р. № 320-р [5];
- «Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022–2030 рр. (робочий варіант)», яку розроблено Інститутом проблем штучного інтелекту Міністерства освіти і науки України і Національної академії наук України за науковою темою «Створення Стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні» [6].

Зважаючи на важливість освіти, зокрема середньої, протягом 2024 року обговорювались, а на початку 2025 року затверджені «Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти» [2] («Інструктивно-методичні рекомендації»). У цьому документі відображено поширення принципів та підходів до відповідального використання систем ШІ у загальній середній освіті з метою забезпечення дотримання прав людини, професійних етичних стандартів, підвищення обізнаності вчителів про можливі ризики та виклики. Підсумком цього має стати критична, ефективна та етична взаємодія з системами штучного інтелекту та можливість використовувати їхній потенціал [3] у повному обсязі.

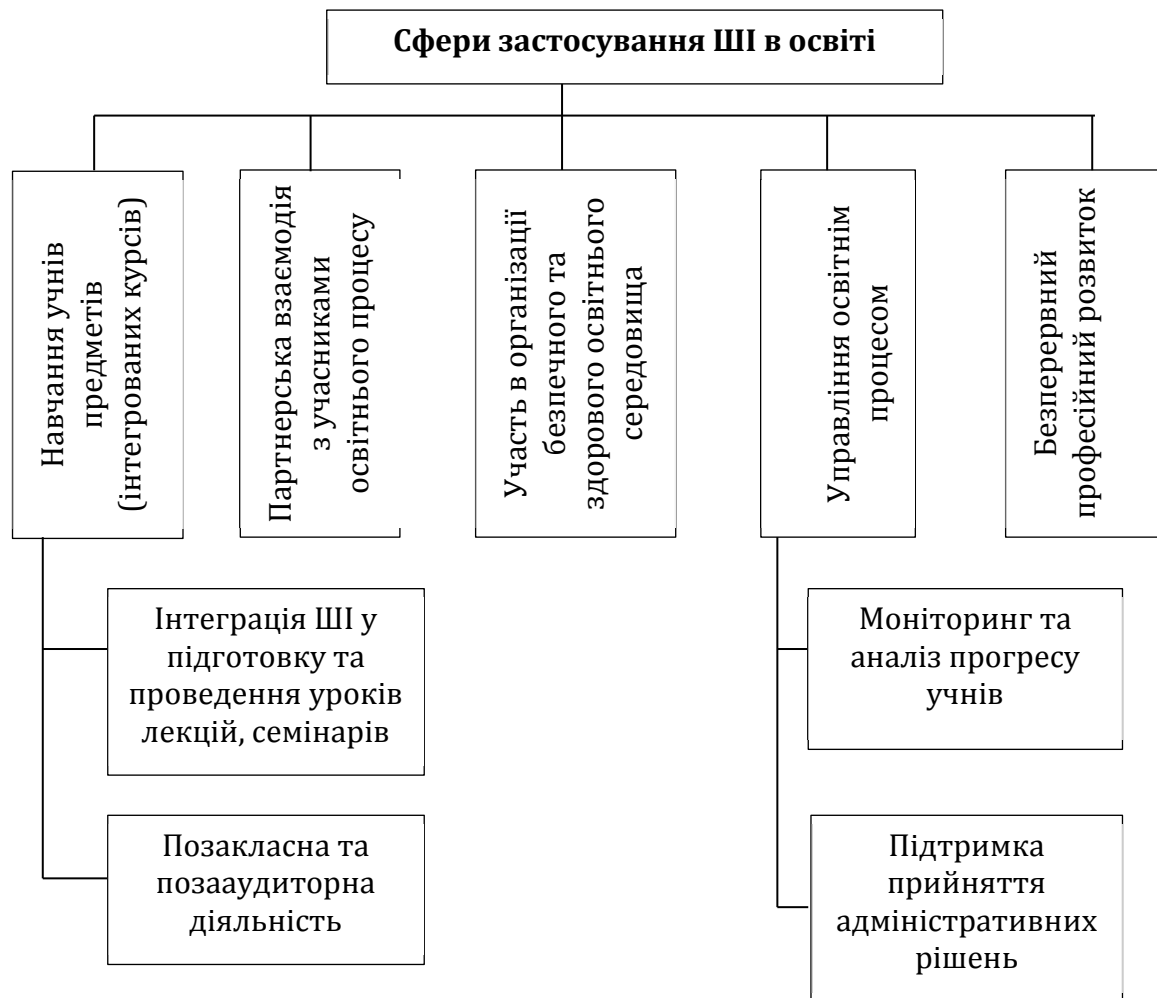
Насамперед слід звернути увагу на те, що цей документ з'явився вчасно, оскільки вже значна частина вчителів та здобувачів освіти використовують у своїй діяльності технології систем штучного інтелекту, про що свідчать дані Всеукраїнського дослідження використання ШІ у шкільній освіті [7]. Опитування показало, що 87 % вчителів і 91 % учнів знають хоча б про один із сервісів ШІ, 69 % вчителів та 78 % учнів за останні пів року використовували штучний інтелект у практичній діяльності, а саме під час підготовки до занять, користувались цими технологіями на уроках або у позаурочний час, застосовували їх для саморозвитку тощо [7].

Розглянемо детальніше основні аспекти використання ШІ в освітньому середовищі. Перш ніж розпочинати розгляд предмета, зупинимось на визначеннях окремих категорій, які наведено у вищезазначеній публікації. Зокрема привертає до себе увагу два поняття, а саме: штучний інтелект та ШІ-грамотність, до яких ми будемо звертатися у процесі проведення дослідження, тому для нас важливо знати, з якими саме предметами ми матимемо справу і як це трактується у «Інструктивно-методичних рекомендаціях», якими будуть користуватися зацікавлені особи, для яких цей документ носить рекомендаційний та методичний характер: і педагоги, і учні, інші користувачі штучним інтелектом. Тож, як зазначено у цитованому документі: «Система ШІ (англ. *AI system*) – машинна система, яка на основі отриманих вхідних даних робить висновки щодо того, як генерувати результати (як-от прогнозування, створення контенту, надання рекомендацій або рішень), які можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище. Різні системи ШІ відрізняються за рівнем автономності (можливості працювати без втручання людини) та адаптивності (можливості бути гнучким і підлаштовуватися під середовище) після застосування» [3, с. 4]. Таким чином у даному документі, система ШІ визначається як машинна система.

Наступна категорія – це ШІ-грамотність. Розробниками «Інструктивно-методичних рекомендацій» вона трактується наступним чином: «ШІ-грамотність (англ. *AI Literacy*) – це розуміння учасниками освітнього процесу основних принципів відповідального застосування систем штучного інтелекту, володіння навичками розпізнавання, коли використовується ШІ, усвідомлення його обмежень та ризиків, пов'язаних з його не відповідальним використанням» [3, с. 4].

Інструктивно-методичними рекомендаціями передбачається, що в системі освіти можна виділити щонайменше п'ять сфер використання ШІ у освітньому процесі, при цьому, на нашу думку, зазначені рекомендації можна застосувати як до закладів середньої освіти, для яких розроблено цей документ, так і до закладів вищої освіти, освіти дорослих та різних освітніх програм, які створюються та циркулюють за межами закладів освіти, що підпорядковуються органам управління освітою на державному чи місцевому рівнях управління. У схемі, яку наведено на рисунку відображені п'ять основних сфер застосування ШІ в освітньому процесі.

Як видно з наведеної на рисунку схеми, виділяється п'ять сфер освітньої діяльності, у яких може застосовуватись штучний інтелект. Як бачимо, це, перш за все, освітній процес, який складається з двох блоків.

*Рис. Сфери застосування ІІІ в освіті
Виконано авторами за джерелом [3]*

Перший блок – це безпосередня підготовка навчальних матеріалів та проведення занять у вигляді аудиторних, дистанційних і змішаних форм. Другий блок – це використання ІІІ у позакласній та позааудиторній діяльності, наприклад, підготовці здобувачами освіти різних повідомлень, проведення наукових досліджень, як у закладі освіти, так і у рамках «Малої академії наук» (МАН), підготовці різноманітних робіт з використанням текстового, аудіо та візуального контенту, виготовленні кліпів, обмін підготовленими матеріалами, виступ з ними при проведенні наукових конференцій, семінарів та інших масових заходів, а також різних видів освітньої чи науково-просвітницької діяльності.

Друга сфера – це партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу, що передбачає проведення консультацій здобувачів освіти та їхніх батьків, застосовуючи при цьому чат-боти та віртуальних асистентів, організовувати обговорення напрямів вдосконалення освітнього процесу з його учасниками та стейкхолдерами, а також здійснювати налагодження спілкування професійних спільнот в різного роду месенджерах та соціальних мережах, створюючи і модеруючи особисту сторінку фахівця, класу, групи, кафедри, закладу освіти тощо.

Третя – участь у створенні безпечного та здорового освітнього середовища, підтримуючи при цьому, перш за все, інклюзивність та зосереджуючись на індивідуальних потребах здобувачів освіти.

Четверта – управління освітнім процесом, що передбачає, з одного боку, моніторинг освітнього та виховного процесів та відстежування успішності здобувачів освіти, їх зростання та розвиток, а у випадку відхилення від наміченого шляху, вчасна реакція на проблеми та коригування відхилень, а з іншого – організацію управлінської діяльності керівництва закладу освіти, зокрема інформаційне забезпечення управлінської діяльності, підготовка та прийняття управлінського рішення, його підтримка й моніторинг виконання тощо.

П'ятий складник – це забезпечення безперервного професійного зростання всіх учасників освітнього процесу, зокрема налагодження систематичного навчання вчителів та викладачів, наставників та консультантів, підвищення їхньої кваліфікації, створення сприятливих умов для самостійного опанування передових методів викладання теоретичних основ навчальних дисциплін та проведення практичних занять зі здобувачами освіти, враховуючи їх готовність до сприйняття матеріалу й здатність використовувати отримані знання, вміння та навички, а також організація навчання усіх бажаючих, формування та підтримування потреби у членів суспільства навчатися впродовж усього життя.

Безумовно, що наведений перелік сфер освітньої діяльності не є кінцевим і варто погодитись з пропозиціями А. Коломієць та О. Кушніра, які виділили ще низку можливостей використання ШІ у підготовці майбутніх педагогів, а саме: індивідуалізація навчання, аналіз успішності, віртуальні педагогічні симулятори, автоматизація адміністративних завдань, підвищення якості викладання, глобальна співпраця, ефективність і доступність, створення інноваційних навчальних матеріалів, підготовка до цифрової реальності, постійне вдосконалення [8].

З метою відповідального використання систем штучного інтелекту (ШІ) учасниками освітнього процесу в «Інструктивно-методичних рекомендаціях» запропоновано низку принципів, які, на думку авторів

документу, сприятимуть справедливому, етичному, безпечному та продуктивному використанню цих технологій [3, с. 8–9]. У табл. 1 наведено перелік основних засад та їх зміст, які рекомендовано дотримуватися під час використання систем штучного інтелекту в освітній діяльності.

Таблиця 1

Принципи відповідального використання штучного інтелекту в освіті

№ з/п	Принципи	Зміст принципів
1	2	3
1	Справедливість	Забезпечення доступності системи штучного інтелекту для всіх здобувачів освіти незалежно від їхніх індивідуальних можливостей
2	Інклюзивність	Виключення дискримінації, тобто використання систем ШІ не повинно створювати або призводити до дискримінації, нерівності між здобувачами освіти на основі раси, статі, етнічної належності, соціального статусу тощо
3	Законність	Наявність усіх необхідних прав використання систем штучного інтелекту, тобто запобігання використовування в освітньому процесі піратських копій програмних продуктів
4	Прозорість	Прозорість та зрозумілість, тобто використовуючи системи штучного інтелекту користувач має розкрити інформацію про це та пояснити цілі й способи такого використання, а також показати розуміння інформаційних джерел, які стали основою роботи ШІ
5	Конфіденційність	Конфіденційність і захист даних полягає у недопущенні витоку персональних даних чи іншої конфіденційної інформації через системи ШІ, які застосовує користувач
6	Безпека	Захист від шкідливого вмісту, тобто використання системи ШІ передбачає включення фільтрів, які унеможливають використання мови ворожнечі, кібербулінгу, пропаганди насильства та іншого небажаного для здобувачів освіти контенту
7	Відповідальне використання	Організоване впровадження систем ШІ в освітній процес має бути усвідомленим та зваженим рішенням закладу освіти Відповідальне використання систем ШІ має починатись із критичного осмислення ризиків їхнього використання та передбачення способів їх пом'якшення За результатами роботи ШІ має здійснюватися фаховий людський контроль, тобто аналізу та перевірці мають піддаватися усі процеси задля запобігання упередженості та дезінформації, а також редагуванню й адаптації людиною до безпосередніх умов та вимог конкретної навчальної ситуації
8	Етичне використання	Застосування систем ШІ має ґрунтуватися на етичних принципах та цінностях, що забезпечують повагу до прав та гідності всіх учасників освітнього процесу

Продовження табл. 1

1	2	3
9	Педагогічна доцільність	Підтримка навчальних цілей, тобто використання систем ШІ має бути спрямоване на досягнення навчальних цілей, підвищення якості освіти
		Субсидіарність, що передбачає використання ШІ як допоміжного, а не єдиного інструмента та джерела навчальної інформації в освітньому процесі
		Практичне використання, тобто системи ШІ слід використовувати як помічника в навчанні, при безумовному дотриманню правил академічної доброчесності

У «Інструктивно-методичних рекомендаціях» передбачені засади щодо організаційного впровадження систем ШІ у закладах освіти. Авторами документа зазначено, що організаційні заходи мають здійснюватися з боку закладу освіти та педагогічних працівників (табл. 2).

*Таблиця 2***Організаційне впровадження систем ШІ в закладах освіти**

Заклад освіти	Педагогічні працівники
Розробляє організаційні документи щодо використання систем ШІ в освітньому процесі, наприклад, власне «Положення» або «Політику закладу освіти»	Доречно застосовують технології ШІ в освітньому процесі, дотримуючись засад академічної доброчесності, із забезпеченням захисту персональних даних учасників освітнього процесу
Схвалює застосування в освітньому процесі конкретних електронних освітніх платформ, онлайн-сервісів та інструментів, зокрема на основі систем ШІ, для комплексного / системного використання в освітньому процесі	При формуванні навчальних завдань враховують можливе використання систем ШІ для їх розв'язання учнями, збільшують частку завдань для самостійної роботи, що спрямовані не на відтворення конкретних знань, а на перевірку вмінь критично мислити, аналізувати, висловлювати власну думку, коментувати
Здійснює моніторинг доцільності та ефективності використання систем ШІ в освітньому процесі, відстежує та оцінює вплив використання ШІ на навчальні досягнення учнів	Навчають учнів безпечного та відповідального використання систем ШІ з дотриманням засад академічної доброчесності
Підтримує педагогів у підвищенні їхньої кваліфікації щодо застосування технологій штучного інтелекту в освітньому процесі	Формують власні програми професійного розвитку для підвищення кваліфікації щодо застосування технологій ШІ в освітньому процесі
Забезпечує інформування батьків і здобувачів освіти про обробку персональних даних учнів системами ШІ (у разі здійснення такої обробки)	Сприяють організації інформаційної кампанії щодо грамотності у галузі ШІ: загальні аспекти, потенційні переваги, ризики та загрози використання технологій ШІ (тематичні виховні години для учнів, батьківські збори у форматі круглих столів, диспути / дебати між командами учителів і учнів, спецвипуски шкільних газет тощо)

Джерело: складено авторами за джерелом [3]

Як бачимо з наведених у табл. 2 заходів, на заклад освіти покладено розроблення організаційних документів (положення) щодо використання систем ШІ в освітньому процесі. З нашого погляду, заклад освіти не повинен обмежуватися лише положенням про використання ШІ. Це має бути ціла низка організаційних документів, зокрема «Програма школи щодо впровадження навчання та безпечного використання систем технологій штучного інтелекту», «Положення про структурні підрозділи, які навчають працювати зі штучним інтелектом» інструкції, у тому числі посадова інструкція вчителя, який навчає учнів роботі зі штучним інтелектом, «Правила користування Штучним Інтелектом (пам'ятка Користувача)», «Кодекс цифрової етики» (правила щодо академічної доброчесності, захисту персональних даних тощо), «Згоду батьків та учнів на використання ШІ у освітньому процесі». Бажано, щоб окремі позиції щодо використання ШІ було внесено також у посадові інструкції інших педагогічних працівників.

Схвалюючи електронні освітні платформи, онлайн-сервіси та інструменти, заклад освіти перед початком організації роботи зі штучним інтелектом, на нашу думку, має підтвердити законність використання зазначених інструментів. Таким чином, на рівні закладу освіти має бути розроблена політика застосування систем на основі ШІ, або оновлені чинні положення відповідно до вимог академічної доброчесності, забезпечення захисту персональних даних, рівності у доступі до Інтернету та засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Зрозумілі й вимоги «Інструктивно-методичних рекомендацій» до викладацького складу щодо набуття певного ступеня готовності до роботи з системами ШІ. На жаль, у зазначених «Інструктивно-методичних рекомендаціях» узагалі відсутні вимоги, крім вікових обмежень учнів та згоди батьків або законних представників учнівської молоді, до здобувачів освіти щодо готовності останніх працювати з системами штучного інтелекту. Як показує практика такі вимоги досить суттєві. У ході проведення дослідження, автори підготували перелік вимог до здобувачів освіти, який викладено у табл. 3.

Таблиця 3

Основні вимоги до здобувача освіти щодо його готовності навчатися роботі та безпечному використанню технологій штучного інтелекту (ШІ)

№ з/п	Основні вимоги	Опис вимог
1	2	3
I	Фізіологічні вимоги	Досягнення віку 13 років, отримання дозволу батьків чи осіб, які є законними представниками учня

Продовження табл. 3

1	2	3
II	Навчальна мотивація	• Зацікавлення у вивченні системи технологій штучного інтелекту та інших інноваційних інструментів;
		• бажання експериментувати та навчатися новому;
		• вміння працювати в команді (для групових проєктів із ШІ)
III	Базові знання та навички	• Мати достатньо розвинене логічне мислення, а саме здатність аналізувати, порівнювати, робити висновки
		• базове знання англійської мови та вміння користуватись засобами перекладу текстів;
		• застосування критичного мислення, тобто вміння ставити під сумнів відповіді ШІ, перевіряючи отримані дані за допомогою інших джерел інформації
IV	Етичні вимоги	• Усвідомлення етичних питань та відповідальності за неправомірне використання технологій ШІ;
		• заборона використання ШІ для обману, кібератак чи створення та розповсюдження не правдивої інформації (фейків)
V	Технічні навички	• Цифрова грамотність, тобто учень має вміти користуватися комп'ютером, Інтернетом, бути ознайомлений та вільно використовувати базові програмами: текстові редактори, веб-браузери, пошукові мережі;
		• у рамках навчальної програми засвоєний курс основ безпеки персональних даних

Джерело: Підготовлено авторами з використанням технологій штучного інтелекту

Як видно з даних табл. 3, для організації навчання здобувачів освіти роботі зі штучним інтелектом має бути виконано принаймні п'ять обов'язкових позицій. Перша – це фізіологічні вимоги, які включають вікові обмеження та надання дозволу батьків чи осіб, що є законними представниками учня. Ці вимоги викладені у «Інструктивно-методичних рекомендаціях», вони, безумовно, важливі, являючи собою законність роботи учнів з такою складною і небезпечною технологією як штучний інтелект. Друга група вимог – це навчальна мотивація, оскільки без бажання учня працювати з системами технологій ШІ, навчатися безпечно користуватися цими інструментами, процес навчання не буде повним і корисним. Ще одна група вимог – це базові знання та навички. До цієї групи нами віднесено логічне та критичне мислення, що забезпечує уміння здобувача освіти аналізувати, узагальнювати, робити

висновки, розуміти, що технології штучного інтелекту не завжди дають правдиві відповіді, а тому потребують додаткової перевірки. Крім того, до цієї групи вимог нами віднесено бажане знання англійської мови та вміння користуватися перекладачами. Враховуючи, що системи технологій ШІ можуть бути небезпечними, то зрозуміло, що однією з вимог є етичні вимоги, застосування яких зосереджується на усвідомленні учнем відповідальності за неправомірне використання зазначених технологій, а також присвоєння виконаних за допомогою ШІ матеріалів без посилання при цьому на штучний інтелект. І останні в переліку, але не за важливістю технічні навички. Зрозуміло, що використання системи технологій ШІ потребує від учня умінь працювати на комп'ютері, користуватися Інтернетом та базовими програмами і, головне, завжди пам'ятати про захист персональних даних.

ВИСНОВКИ / CONCLUSIONS

Таким чином, як показують дослідження, в Україні починає формуватися державна політика сприяння розвитку систем штучного інтелекту, насамперед, про це свідчать прийняті на державному рівні нормативно-правові документи. Позитивним є те, що одним з перших документів, які орієнтовані на безпосередніх користувачів системами технологій ШІ, стали розроблені і запропоновані для використання «Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти». Прийняття цього документа на державному рівні передбачає розробку інших нормативно-регулюючих документів, одним з яких має стати політика безпечного використання ШІ у закладах освіти.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі / Prospects for further research in this direction. Детальний аналіз запропонованих документів показав, що ми знаходимося на початковому етапі формування умов безпечного використання систем ШІ у закладах освіти. Разом з тим, є ціла низка питань, які мають бути доопрацьовані та підготовлені до впровадження в практичну діяльність закладів освіти, зокрема це стосується і розробки такого документа, як «Політика безпечного використання ШІ у закладі освіти».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

- [1] Генеральна Асамблея ООН. (2015, Верес.25). *Резолюція 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року»*. [Електронний ресурс].

- Доступно: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Agenda2030_UA.pdf
- [2] Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/12/10/Osvita-4.0.ukrayinskyi.svitanok.pdf> Дата звернення: Верес. 10, 2023.
- [3] Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. Проект. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://is.gd/y6bhFN> Дата звернення: Трав. 22, 2024.
- [4] Кабінет Міністрів України. (2020, Груд. 02). *Розпорядження № 1556-р «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
- [5] Кабінет Міністрів України. (2024, Квіт. 13). *Розпорядження № 320-р «Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2024-%D1%80#Text>
- [6] «Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022–2030 рр. (робочий варіант)», *Artificial Intelligence*, № 1, с. 81–157, 2022. [Електронний ресурс].
Доступно: https://www.slyusar.kiev.ua/AI_2022-1-1_ua.pdf Дата звернення: Верес. 10, 2023.
- [7] «Результати всеукраїнського дослідження про перспективи ШІ в загальній середній освіті», *Projector Creative & Tech Institute, Мала академія наук України (МАН) за підтримки Factum Group*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://mon.gov.ua/news/rezultati-vseukrainskogo-doslidzhennya-pro-perspektivi-shi-v-zagalniy-seredniy-osviti> Дата звернення: Берез. 10, 2025.
- [8] А. М. Коломієць, О. І. Кушнір, «Використання штучного інтелекту в освітній та науковій діяльності: можливості та виклики», *Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training methodology theory experience problems*, vol. 70, pp. 45–57, 2024. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-70-45-57>

Матеріал надійшов до редакції 10.03.2025 р.

FORMING A STATE POLICY FOR THE SAFE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION

Larysa Piddubna,

Ph.D. of economics, associate professor,
associate professor Department of Economy
Entrepreneurship and Management
Educational and Scientific Institute of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-7853-7575>
lpiddubna@gmail.com

Oleg Piddubny,

Postgraduate student of the Department of public administration and
Project Management Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0009-0000-0466-5606>
OPiddubny@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the topical issue of forming a state policy to stimulate the development and safe use of artificial intelligence technologies in one of the important spheres of human activity – education. Today, a system of regulatory and instructional and methodological documents is being formed in Ukraine, which are designed, on the one hand, to stimulate the development and expand the scope of application of advanced technology, which in recent years has received a powerful impetus for development in the world, and on the other – to regulate the legal, ethical, moral and security conditions for the use of artificial intelligence technologies in practical activities, since they belong to the sphere of high risks. Studying the regulatory and methodological documents developed by the Government of Ukraine and regulating the issues of promoting the development, distribution and use of artificial intelligence systems and aimed at ensuring the responsible use of AI systems in educational activities, the authors considered the principles for the formation of a state policy for the safe use of AI in the field of education. In the course of achieving the goal set in the article, the following issues were considered: a study of the regulatory and instructional and methodological documents adopted in Ukraine that regulate the issues of promoting the development, distribution and safe use of artificial

intelligence systems; the main positions of the “Instructive and Methodological Recommendations on the Introduction and Use of Artificial Intelligence Technologies in General Secondary Education Institutions” developed by the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Ministry of Digital Affairs of Ukraine were analyzed; separate proposals were developed for the formation of a holistic state policy for promoting the introduction and safe use of AI in the activities of educational institutions of Ukraine.

Keywords: public policy formation; AI technologies in education; safe use of AI; regulatory and legal documents; instructional and methodological documents.

ПЕРЕКЛАД, ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / TRANSLATED AND TRANSLITERATED

- [1] Heneralna Asambleia OON. (2015, Veres. 25). Rezoliutsiia 70/1 «Peretvorennia nashoho svitu: Poriadok dennyi u sferi staloho rozvytku do 2030 roku». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Agenda2030_UA.pdf (in Ukrainian).
- [2] Prohrama velykoi transformatsii «Osvita 4.0: ukraïnskyi svitanok». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/12/10/Osvita-4.0.ukrayinskyi.svitanok.pdf> Data zvernennia: Veres. 10, 2023. (in Ukrainian).
- [3] Instruktyvno-metodychni rekomendatsii shchodo zaprovadzhennia ta vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu v zakladakh zahalnoi serednoi osvity. Proiekt. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/y6bhFN> Data zvernennia: Trav. 22, 2024. (in Ukrainian).
- [4] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020, Hrud. 02). Rozporiadzhennia № 1556-r «Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (in Ukrainian).
- [5] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2024, Kvit. 13). Rozporiadzhennia № 320-r «Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi naukovy-tekhnichnoi prohramy z vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu v priorytetnykh haluziakh ekonomiky na period do 2026 roku». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2024-%D1%80#Text> (in Ukrainian).

- [6] «Stratehiia rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini na 2022–2030 rr. (robochy variant)», Artificial Intelligence, № 1, s. 81–157, 2022. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://www.slyusar.kiev.ua/AI_2022-1-1_ua.pdf Data zvernennia: Veres. 10, 2023. (in Ukrainian).
- [7] «Rezultaty vseukrainskoho doslidzhennia pro perspektyvy ShI v zahalnyi serednii osviti», Projector Creative & Tech Institute, Mala akademiia nauk Ukrainy (MAN) za pidtrymky Factum Group. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://mon.gov.ua/news/rezultati-vseukrainskogo-doslidzhennya-pro-perspektivi-shi-v-zagalniy-seredniy-osviti> Data zvernennia: Berez. 10, 2025. (in Ukrainian).
- [8] A. M. Kolomiiets, O. I. Kushnir, «Vykorystannia shtuchnoho intelektu v osvittii ta naukovi diialnosti: mozhlyvosti ta vyklyky», Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training methodology theory experience problems, vol. 70, pp. 45–57, 2024. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-70-45-57> (in Ukrainian).

Reviewed April 25, 2025
Published May 22, 2025

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

© Larysa Piddubna, 2025; © Oleg Piddubny, 2025